2018-019

Archeologienota
Pittem Vannestenstraat 3

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

6-6-2018

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Pittem Vannestenstraat 3 (provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt en de bodemingrepen 1000m² of meer bedragen, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied is gelegen aan weerszijden van de Vannestenstraat: het deel ten zuiden is 30 190m² groot, het deel ten noorden 2 308m². Beide terreinen maken deel uit van een bestaande KMO-zone. Centraal in het zuidelijke deel is een quasi rechthoekig onbebouwd terrein gelegen, dat in gebruik is als grasland (ca. 8 000m²). Zowel ten oosten als ten westen ervan zijn industriële gebouwen en verhardingen aanwezig. Enkel in het uiterste zuidoostelijke deel is nog een klein grasveldje aanwezig, van ca. 450m². Het noordelijke deel is verhard met beton en kiezels en doet dienst als parking en stockageplaats.

In 1777 was het plangebied in gebruik als landbouwgrond. Het terrein wordt van noordoost naar zuidwest doorsneden door een wegel. In het noordelijke deel wordt een gebouw afgebeeld, maar omdat bij de projectie op de Ferrariskaart steeds rekening moet gehouden worden met een bepaalde afwijkingsgraad, is het niet zeker of dit gebouw effectief binnen de grenzen van het plangebied is gelegen. Op de latere 19de- en begin 20ste-eeuwse kaarten en de luchtfoto's van 1971 en 1979-1990 wordt bebouwing weergegeven langs de zuidelijke rand van het zuidelijke deel van het plangebied. Waarschijnlijk zijn dit hoeves uit begin 19de eeuw, die tot eind 20ste eeuw aanwezig waren op het terrein. Het noordelijke deel van het plangebied is in deze periode onbebouwd. Het zuidelijke deel van het plangebied wordt op de 19de-eeuwse kaarten van oost naar west doorsneden door een wegje, op de topografische kaarten van eind 19de-begin 20ste eeuw wordt dit niet meer volledig weergegeven. Op de luchtfoto's van 1971 en 1979-1990 is het echter nog wel herkenbaar. De situatie van het plangebied verandert drastisch eind 20ste eeuw met de inrichting van de KMO-zone: de bestaande bebouwing wordt gesloopt, de wegel verdwijnt, perceelsgrenzen worden gewijzigd, de huidige Vannestenstraat wordt aangelegd, loodsen en verhardingen worden opgericht. Ongetwijfeld ging dit gepaard met grootschalige bodemingrepen. In de daaropvolgende jaren werden bijkomende gebouwen en verhardingen aangelegd. Het centrale deel van het plangebied, het huidige grasveld, bleef evenwel steeds onbebouwd. Het terrein helt licht af van west naar oost en bestaat uit matig droge tot matig natte licht zandleembodems met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont, met in het oosten een gleyige strook kleigrond, op de plek van een voormalige waterloop. Hoewel er nog maar weinig archeologische onderzoek plaatsvond in de omgeving van het plangebied, is er toch een aanzienlijke kans op het aantreffen van sporen en vondsten uit diverse archeologische periodes. Bodemkundig en landschappelijk gezien kan de locatie van het plangebied goed vergeleken worden met het onderzoek aan de Posterijlaan, zo'n 400m ten oosten van het plangebied. Bij deze grootschalige opgraving werden enkele losse steentijdvondsten aangetroffen, deze bevonden zich echter buiten context. Er werden daarbij geen afgedekte bodemkundige lagen aangetroffen waardoor er geen potentieel op *in situ* bewaarde steentijdsites was. Op het centrale grasland van het plangebied aan de Vannestenstraat, waar verder vooronderzoek wordt geadviseerd (zie hieronder),

zijn er eveneens geen geologische en bodemkundige aanwijzingen voor de aanwezigheid van meerdere archeologische niveaus. Samen met de resultaten van het onderzoek aan de Posterijlaan laat dit toe te besluiten dat er een lage verwachting geldt wat betreft de kans op het aantreffen van intacte steentijdsites. Archeologische sites met grondsporen uit de metaaltijden, Romeinse periode, middeleeuwen en de nieuwe tijd kunnen evenwel wel verwacht worden; wat betreft dergelijke sites kan de archeologische waarde van het plangebied matig tot hoog ingeschat worden.

De bestaande fabrieksinrichting wordt uitgebreid. De geplande werken vinden voornamelijk plaats in het zuidelijke deel van het plangebied. Er wordt een nieuwe loods gebouwd op het centrale grasland. Een deeltje van de bestaande gebouwen ten oosten van het grasland wordt hiervoor afgebroken. De loods wordt gefundeerd op palen, die zo'n 1,50m diep zullen gaan. Rond de nieuwe loods wordt aan de zuid- en westzijde een verharding aangelegd. Hierbij zal – op de plek van het huidige grasland – minstens de teelaarde worden weggegraven. De overige gebouwen en verhardingen binnen het plangebied blijven behouden. Onder de bestaande oostelijke loods worden wel bijkomende nutsvoorzieningen en -leidingen aangelegd; dit betreffen verspreide ingrepen van beperkte omvang. De belangrijkste verstoring situeert zich dus op het centrale grasland. Dit grasland is sinds eind 18de eeuw niet bebouwd geweest, waardoor een goede bewaring van eventuele archeologische sporen kan verondersteld worden. De bodemingrepen ter hoogte van de bestaande bebouwing en verharding zijn eerder beperkt en verspreid; op deze locatie kan er echter vanuit gegaan worden dat het bodemarchief reeds verstoord is. De inrichting van de KMO-zone ging gepaard met grootschalig grondverzet, eventuele archeologische sporen zullen op die plaatsen niet meer bewaard zijn.

Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site ter hoogte van de centrale graszone niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed hier bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio. De kosten-baten analyse zal hierdoor positief uitvallen. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren op de zone van het centrale grasveld. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, omdat de gronden momenteel nog verpacht worden .

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: Pittem Vannestenstraat 3

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 70862 en Y: 187177; X: 71167 en Y: 187476

Kadastergegevens: Pittem, afdeling 1, sectie A, percelen 1408D, 1408X, 1424H, 1455L, 1455M

Het plangebied is meer dan 3 hectare groot. Enkel het centrale grasland in het zuidelijke deel komt in aanmerking voor verder vooronderzoek, het heeft een oppervlakte van ca 8 000m².

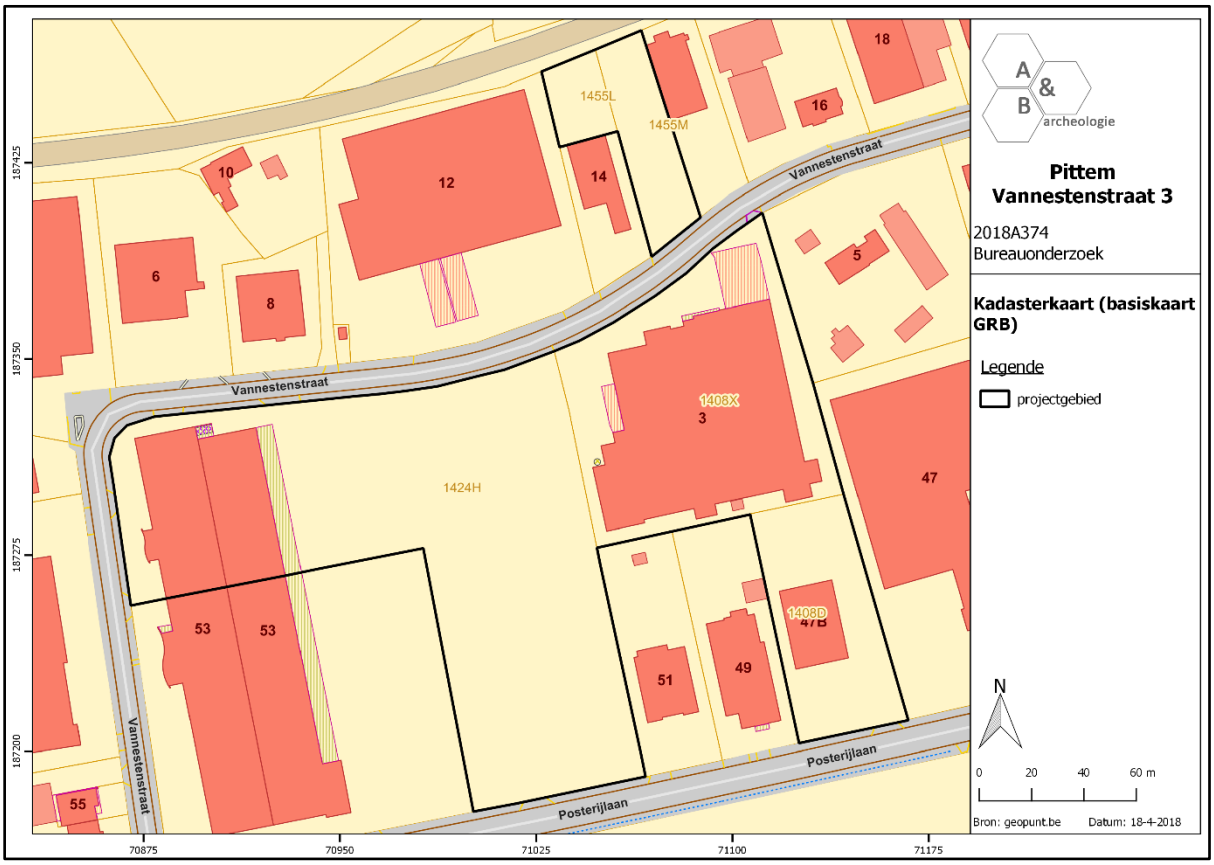

Figuur 1 Aanduiding van het plangebied op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

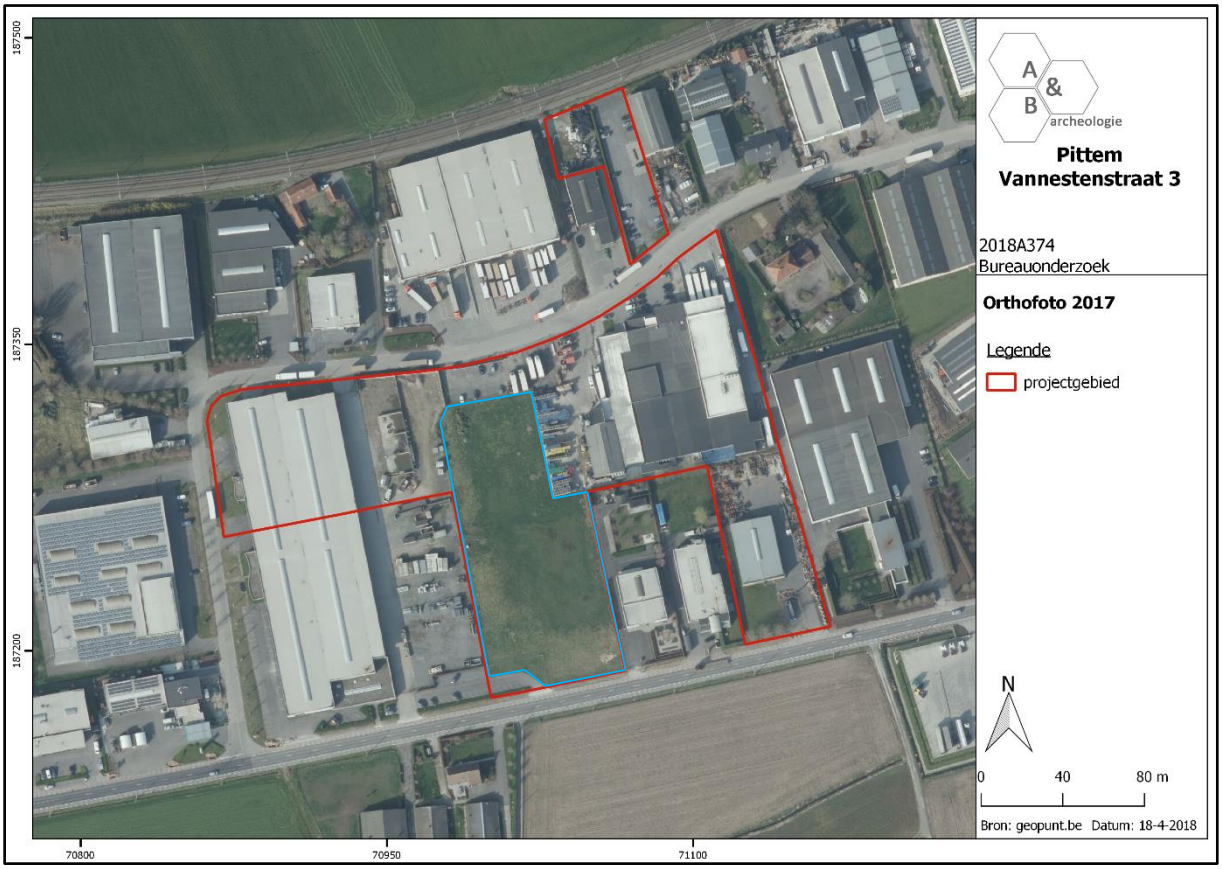

Figuur 2 Aanduiding van de zone voor verder vooronderzoek (blauw) op de luchtfoto van 2017 (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van de onderzoeken is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Kunnen er sporen teruggevonden worden van de voormalige weg die het terrein van oost naar west doorsneed?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en zijn oostwest georiënteerd, zodat de lichte helling goed in kaart kan worden gebracht. Daarnaast worden extra volg-, dwarssleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 800m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 200m², door middel van volg-, dwarssleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 1000m² onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo’n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

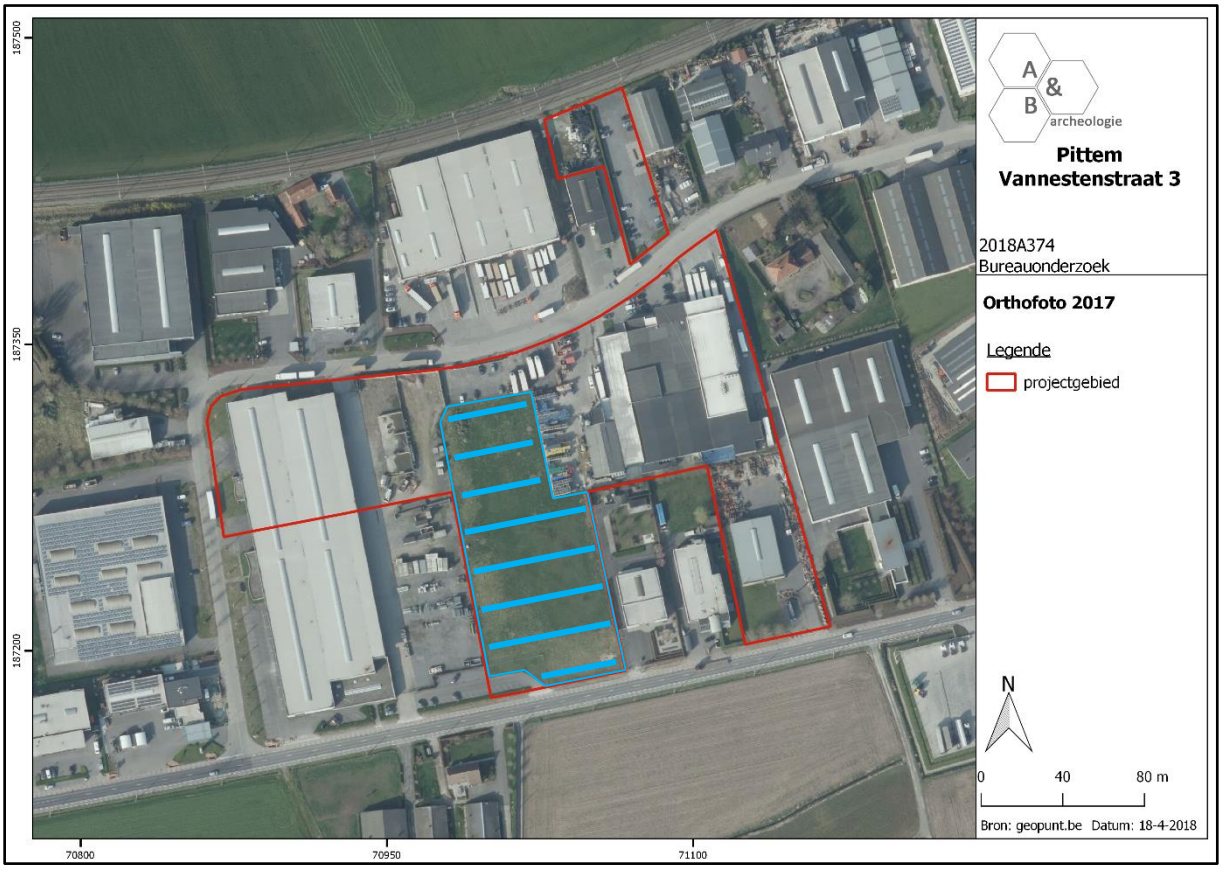

Figuur 3 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op de luchtfoto van 2017 (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandleemgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.